

SESJA DOKTORANCKA

Językoznawcze Studia Doktoranckie

7 kwietnia 2022 r.
platforma Zoom

- 16:00** Otwarcie Sesji – dr hab. Maciej Eder, dyrektor Instytutu Języka Polskiego PAN
- 16:10** Wykład inauguracyjny – prof. dr hab. Krystyna Kleszczowa (UŚ),
Zjawiska burzące i porządkujące system słotwórczy
- 17:00** Matylda Sokół, *Z historii leksykografii polsko-rumuńskiej. Rękopis niepublikowanego słownika polsko-rumuńskiego Stanisława Łukasika*
- 17:20** Dyskusja
- 17:30** Zdzisław Koczarski, *Z problematyki partykuł w języku łacińskim: scilicet ‘oczywiście’ i videlicet ‘najwidoczniej’ w „Rocznikach” Jana Długosza*
- 17:50** Dyskusja
- 18:00** Łukasz Halida, *Inenarrabilis Deus. Językowe środki wyrazu tajemnicy Boga na przykładzie łacińskich kazań Stanisława ze Skarbimierza*
- 18:20** Dyskusja
- 18:30** Podsumowanie obrad – dr hab. Bogumił Ostrowski, prof. IJP PAN
kierownik Językoznawczych Studiów Doktoranckich

Abstrakty wystąpień

Matylda Sokół, *Z historii leksykografii polsko-rumuńskiej. Rękopis niepublikowanego słownika polsko-rumuńskiego Stanisława Łukasika*

Początek leksykografii polsko-rumuńskiej przypada na lata trzydzieste XX wieku. Jest to okres poprzedzony rozkwitem współpracy naukowej między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Rumunii. Polityczne zbliżenie obu narodów, wyrażone nawiązaniem kontaktów dyplomatycznych w 1919 roku oraz zawarciem licznych umów, w tym układu obronnego w 1921 roku, miało bez wątpienia wpływ na intensywność rozwoju stosunków naukowych polsko-rumuńskich, w szczególności w zakresie takich dziedzin jak: slawistyka, rumunistyka czy historia. W związku z tym w 1921 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim utworzone zostaje seminarium rumunistyczne przy seminarium filologii romańskiej, prowadzone przez wybitnego romanistę i propagatora polsko-rumuńskich relacji kulturalno-naukowych Stanisława Wędkiewicza. Z kolei w 1922 roku zorganizowano lektorat języka rumuńskiego na uniwersytecie we Lwowie. W Rumunii natomiast polskie lektoraty utworzone zostają na uniwersytetach w Bukareszcie, Czerniowach i w Jassach. Pierwszymi uniwersyteckimi lektorami języka rumuńskiego w Polsce byli tacy uczeni jak: wspomniany Stanisław Wędkiewicz, Gheorge Nandris i Petre Panaitescu (uczniowie Nicolae Iorgi – znanego rumuńskiego naukowca i działacza politycznego, który wniósł nieoceniony wkład w rozwój polsko-rumuńskich stosunków kulturalnych), a także Emil Biedrzycki oraz Stanisław Łukasik – autor licznych artykułów naukowych i prac z zakresu historii, literatury i językoznawstwa polsko-rumuńskiego, w tym niepublikowanego słownika polsko-rumuńskiego.

Celem wystąpienia jest omówienie i próba analizy leksykograficznej tytułowego rękopisu tego słownika (na przykładzie wybranych artykułów hasłowych) oraz przedstawienie sylwetki jego autora.

Zdzisław Koczarski, *Z problematyki partykuł w języku łacińskim: scilicet ‘oczywiście’ i videlicet ‘najwidoczniej’ w „Rocznikach” Jana Długosza*

W ostatnich latach w studiach nad językiem łacińskim daje się zauważyć zwiększone zainteresowanie badaniami semantycznymi i pragmatycznymi poświęconymi szeroko pojętej klasie partykuł (Rosén 2009; Schrickx 2011), ważnej ze względu na znaczącą rolę w budowaniu i wzbogacaniu wypowiedzi. Dla prowadzonych przeze mnie badań nad modalnością epistemiczną i partykułami w „Rocznikach” Jana Długosza (por. Koczarski 2021) szczególnie istotne znaczenie mają partykuły epistemiczne, określane także niekiedy, z punktu widzenia kryterium funkcjonalnego, mianem partykułowych operatorów modalnych. Te zaś stanowią „podstawowy leksykalny wykładnik” modalności epistemicznej (Wolanin 2012: 524).

Wśród takich partykuł niezwykle problematyczne w opisie wydają się leksemy *scilicet* ‘oczywiście’ i *videlicet* ‘najwidoczniej’, określane przez Josine Schrickx jako *commitment-marker* ‘znaczniki zaangażowania’ (por. Schrickx 2011, 2014) – mają one służyć rozróżnieniu między wiedzą pewną a przypuszczeniem (kategoria ewidencjalności) lub wyrażać przeświadczenie mówiącego o danym stanie rzeczy. W „Rocznikach” funkcja ta, jak się wydaje, schodzi na drugi plan – *scilicet* i *videlicet* służą raczej wprowadzeniu nowej informacji lub doprecyzowaniu jakiegoś elementu wypowiedzi, niejako organizując jej spójność i tok (można by więc tłumaczyć je jako ‘mianowicie’). Mimo to pojawia się pytanie – czy skreślenie tych leksemów z listy partykuł epistemicznych jest na pewno uzasadnione? Czy rzeczywiście nie ma w nich obecnej jeszcze w łacinie klasycznej wartości epistemicznej czy ewidencjalnej?

Niniejszy referat stanowi próbę odpowiedzi na postawione pytania. Analizie zostaną poddane wszystkie wystąpienia leksemów *scilicet* i *videlicet* w „Rocznikach” Jana Długosza. Omówione zostaną ich funkcje, położenie w linearnym szyku zdania oraz możliwa wartość epistemiczna lub ewidencjalna. Uwaga zostanie także zwrócona na kwestię autorstwa zdań zawierających te partykuły, ponieważ może ona mieć istotne znaczenie dla ustaleń dotyczących idiosylu polskiego kronikarza.

Koczarski Z. (2021), *Partykuły epistemiczne w Rocznikach Jana Długosza*, „Forum Lingwistyczne” 8, s. 1–16.

Pinkster H. (2015), *Oxford Latin Syntax. Vol. 1: The Simple Clause*, Oxford.

Rosén H. (2009), *Coherence, Sentence Modification, and Sentence-part Modification: The Contribution of Particles* [w:] Baldi Ph., Cuzzolini P. (red.), *New Perspectives on Historical Latin Syntax, I: Syntax of the Sentence*, Berlin–Boston, s. 317–441.

Schrickx J. (2011), *Lateinische Modalpartikeln*. Nempe, quippe, scilicet, videlicet und nimirum, Leiden–Boston.

Schrickx J. (2014), *Latin commitment-markers: scilicet and videlicet* [w:] Cantarini S., Abraham W., Leiss E. (red.), *Certainty-uncertainty – and the attitudinal space in between*, Amsterdam, s. 285–296.

Wolanin H. (2012), *Gramatyka opisowa klasycznej łaciny w ujęciu strukturalnym*, Kraków.

Łukasz Halida, *Inenarrabilis Deus. Językowe środki wyrazu tajemnicy Boga na przykładzie łacińskich kazań Stanisława ze Skarbimierza*

W literackim dorobku Stanisława ze Skarbimierza (ok. 1365–1431), teologa, kaznodziei i rektora Uniwersytetu Krakowskiego, znaczące miejsce zajmują dwa zbiory kazań: „*Sermones super Gloria in excelsis*”, opracowane w Pradze w 1390 roku, oraz „*Sermones sapientiales*”, powstałe w latach 1409–1415. Utwory te stanowią przedmiot zainteresowania zarówno teologów – ze względu na swą wartość merytoryczną, jak i filologów, którzy w łacinie Skarbimierczyka widzą „język uczonego operującego nim w sposób całkowicie swobodny i niemal wyrafinowany (...), imponującego zasobem słów, doborem synonimów i trafnością epitetów” (Zawadzki 1978: 13). Uwagę tę odnieść można szczególnie do występujących w tych tekstach określeń Boga, Jego przymiotów i natury. Stanisław, choć dobrze wie, że Boga nie można ani pojąć rozumem, ani wypowiedzieć słowami, podejmuje jednak próbę opisanía Go za pomocą różnorodnych leksykalnych i gramatycznych środków wyrazu, klasyfikacji i charakterystyce których poświęcone jest niniejsze wystąpienie. Autor kazań, korzystając z oferowanych mu przez język łaciński rozwiązań, wyraża przede wszystkim, że: 1) Bóg może albo musi być X lub jest godny X (przymiotniki z sufiksem *-bilis*, *gerundivum*); 2) Bóg nie jest X lub nie może być X (przymiotniki z prefiksem *in-* o znaczeniu prywatywnym); 3) Bóg jest w najwyższym stopniu X lub ponad X (*superlativus*, konstrukcje z przysłówkiem, przymiotniki z prefiksem *super-*); 4) Bóg niezmiennie jest X (orzecznik mianownikowy lub dopełniaczowy – *genetivus qualitatis*). Na gruncie leksykalnym Stanisław afirmuje tradycję biblijną, patrystyczną i średniowieczną, należy jednak podkreślić, że niemało wyrazów występujących w prozie Skarbimierczyka to neologizmy, co dodatkowo podkreśla językowy kunszt jej autora i jego dążenie do przybliżenia odbiorcy tajemnicy Boga.

Olszewski A. (2016), *Negacja w języku teologii*, „*Analecta Cracoviensia*” 48, s. 279–294.

Zawadzki R.M. (2006), *Dojść do mądrości Ojca: Stanisław ze Skarbimierza jako kaznodzieja krakowski* [w:] Panuś K. (red.) *Wielcy kaznodzieje Krakowa: studia in honorem prof. Eduardi Staniek*, Kraków, s. 27–37.

Zawadzki R.M. (1980), *Spuścizna pisarska Stanisława ze Skarbimierza: studium źródłoznawcze*, Kraków.

Zawadzki R.M. (red., 1978), *Stanislaus de Scarbimiria. Sermones super Gloria in excelsis*, Warszawa.

Mondin B. (1971), *Il problema del linguaggio teologico delle origini ad oggi*, Brescia.